

# VORMSI ØORMSÖ

ELU VORMSIL

## Perearsti pöördumine

KAHRO TALL,  
neurokirurg

**Käes on imeilus kevad ja sellega kaasas on suured muutused meie kogukonna ja arstipunkti töö- ja elukorralduses.**

Pea kogu maailmas ja ka meie armastatud Vormsi saart mõjutanud pandeemia on praeguseks loodetavasti oma haripunkti alla käimas ja hääbumas. Ehkki see veel lõpuni kindel ei ole. Siiani pole küll kindel immuunsuse tekke tõenäosus peale läbipõdemist aga siiski on lootus suur, et see haigus meid kimbutab üha vähem.

Perearstina on mul olnud hea meel näha kuivõrd kiiresti meie väikese saare kogukond suudab taolises olukorras ümber kõlastada ja hoida-säilitada selle juures endisel positiivset ja sõbralikku joont. Taolises kriisi olukorras on võimatu teha kohe ainuõigeid otsuseid. Täna ellu viidu on tihtipeale homme juba hilja tehtud otsus, kui olukord on nii tõsine. Eesti saarte üksmeel ja naabrit toetav seisukohavõtt on minu meelest hea näide kuidas hädas on sõber kõige lähem. Ehkki oleme väga erinevad kogukonnad ja haiguse leviku seisukohast ka väga erineva riski piirkonnad, on hea teada kellele kriisi olukorras loota võib ja kustpoolt tugi tuleb.

Meie kogukonna elu ümberkorraldused, mis sai käbedalt ette võetud on praeguseks tubli vilja kandnud. Kõik inimesed keda oleme saatnud COVID analüüsi andma on saanud kenasti negatiivse tulemuse ja teste oleme teinud ka ebatüüpilisemate sümptomite juures algusest peale. Selle seisukoha võtsid varakult Haapsalu perearstid - et pigem rohkem uurida, kui oletada. See on siiani paljudele andnud hea kindlustunde vähemalt hetke olukorras. COVID testi tegev brigad on samuti olnud vastutulelik ja sõitnud Rohuküla sadamasse testi tegema. Patsiendid pidid siis praamiga tegema edasi-tagasi sõidu ilma Haapsallu sõitmata, mis on siiani olnud säästvaim lahendus kõigile osapooltele.

Suured tänusõnad tahaks öelda kõikidele, kes aktiivselt on panustanud selles muutuste ajas, et meil elutähtsad asjad laabuksid. Meie Hullo Poerahvas on olnud lihtsalt super! Toidu koju toomise organiseerimine sellisel tasemel, nii riskigrupi inimestele kui ka karantiinis olijatele on andnud suure turvatunde ja teinud karantiini reeglite kinnipidamise lihtsaks. Lugupeetud vanuses põlvkonna poolt on olnud palju tänusõnu ja ka lootuse avaldust, et ehk edaspidi liikumiskustustega inimesele saaks toitu koju tellida. Poe

poolt on suur vastutulek olnud valmidus toimetada meilt võetud vere jms analüüsid mandrile laborisse (kaubapäeval). Apteegist tuuakse ka väljakirjutatud ravimid neid vajavatele tagasi ja ilma vahendustasuta. Meditsiinis on tavaliselt kõik jõulise juurde hindlusega, siin aga selgub, et saab inimlikult ja hea südamega palju rohkem ära teha. Probleem on näiteks selles et posti teel ei saadeta unerohutusi ja kangemaid valuravimeid, nende vajadusega inimesi on meil aga parasjagu. Tekkis mõte, et mida veel head, aga kui kuulsin et pood vahendab ka muid tellimusi - sudoku vihikutest ja aiataimedest kuni ehitusmaterjali ja mööbli transpordini, siis see paneb ikka ja jälle tundma et elame parimas mõeldavas maanurgas.

Vanema põlvkonna eest hoolitsemises on Tagmar teinud suurt tööd ja selles osas Temale ekstra palju kiidusõnu. Sotsiaaltöö on olnud teenimatult alahinnatud, samas oluline meile kõigile. Eks praegune olukord väga palju näitab, kuidas keegi suhtub vanadesse inimestesse. See on aga üks olulisemaid tegureid, mis mõjutab inimeste keskmisest pikemat eluiga. Sest nii nagu me praegu hoiame oma vanemat põlvkonda, tahame ju ka alateadlikult ennast hoituna näha vanas eas. Kogukonna suurem ja soojem toetus annab kindlustunde Vormsil elades ka vanaduspõlvele siin kohapeal vastu minna, teades et eaga seotud muutuste osas on tagala hästi kindlustatud.

Posti teel kauba tellimine on oluliselt intensiivistunud ja Marje on olnud ses osas kuldaväärt, et on nõus olnud pakke jätma bussipeatustesse, nii vähendades vajadust postkontoris minna ja samuti aidates kaasa meie turvatunde suurendamisel ja uute käitumisreeglitega kohanemisel.

Bussipeatustes läks kohe käima ka imetore naabrilt-naabrile omakodu saaduste vahendamine. Alguse tegi Kadri Ilves jagades oma kanade mune millele tuldi kaasa isetehtud leiva, raviteede, mooside ja muude hoidistega. Kogu info vahetus kellele mida ja

kuskohast saab - käis sotsiaalmeedias ja suurendas tublisti nii ühtekuuluvustunnet, kui ka aitas ka kogukonna tervisele kaasa. Ikka oma ja värske on see toidus, mis kõige paremini immuniteti tugevdab. Sest mis siin salata, ega see, et saar on isoleerunud ja ka meie omavahel hõredalt suhtleme ei tähenda, et kevadised viirushaigused ei kimbutaks. On nohu, köha ja ka tõsisemaid bronhiite olnud, ehkki vähem, kui tavaliselt sel perioodil. Siin on igasugune turgutus haigusega kimpus olevale inimesele teretunud.

Kahel laupäeval toimunud valmistoidu söögivõimalus on olnud samuti väga meeldiv ja maitsev. Nii käsitöö burgerid, kui pitsa ja Pavlova oli suurepärase maitseelamus. Tellimused olid targasti ajastatud paraja ajavahega ning seeläbi oleme turvaliselt saanud oma maitsemeeli rahuldada. Viimane kord oli ka kahjuks ilmajääjaid, kuid see näitab, et nõudlus on suur ja tehakse õiget asja. Hea toit tõstab tuju, vaheldus rikub rutiini ja seda on praegust paljudele tarvis.

Suur aitähh: Marju, Ardi, Ülle ja Martin!

Muidugi mitte kõik elu pole roosiline, kodudesse sulgumine ja distantsi hoidmine on suure koormuse alla pannud meie järelkasvu ja eriti lasterohkemad pered, kus vanematel kodus on nüüd koormust veelgi juures. Siinkohal on loota ka peatselt kooli avamist, mis on korraldatud ka väga läbimõeldult. Meie tubli kooli koduõppe programm on tugevatel alustel ja siit oli üleminek totaalsele koduõppele ilmselt õpetajatele kergem, kui mandri suurtööd. Ennem erandlik haridustee alternatiiv, mille tarvidust tuli tihti tõestada on osutunud väga oluliseks päästeteks antud olukorras. Meie armsad õpetajad on selles osas teinud suurt asja juba pikka aega ning viljad on sellel tööle ennast tõestanud. Laste poolelt olen ka kuulnud kiidusõnu - minu perele juba tuttav koduõppe vorm on paljudele meelne.

Eks rahulikum kooliprogramm aitab ära hoida ka tuntuud koolilapse kevadväsimuse-kurnatuse teket, mis vähemalt suuremates koolides on olnud sage ja ka paljude tervisehäda aluseks. Toreda lisamärkusena, mis näitab ilmekalt kuidas distantseerumine aitab viiruste vastu, mainiti sel kevadel siin saarel kodus olevate laste hulgas palju vähem nohu-köha põdemist nii lapsevanemate poolt kui ka seda on näha pereõe poole pöördumiste vähenemises. Siiani on olnud see pea traditsiooniline nähe ja pea kogu õpilaspere on olnud mõnda aega kodusel režiimil.

Järgneb lk 2

Volikogu esimehe veerg

IVO SARAPUU



Tere hea vormsilane. Seekordne kummaline talv on tänaseks möödunud. Ei ole just tavapärase kui keset talve öitsevad lilled ja lumelükkamise asemel võib maad kaevata. Nüüd lähevad päevad aina päikesepaistelisemaks, pikemaks ja valgumaks.

Kogu riigis kehtib aga eriolukord ja siinkohal tahan tänada kõiki meie inimesi, kes on eriolukorra reegleid täitnud. Tänu teile oleme kõik terved. Vormsi ja Lääne-Nigula vald ning Haapsalu linn on moodustanud ühise kriisikomisjoni. Vormsil oma kriisikomisjoni ei ole. Vallavanem kutsus kriisi alguses kokku Vormsi kõikide elualade esindajad ja üheskoos pandi paika tegevuspõhimõtted.

Saartel kehtivad aga ranged erinõuded: kes sees see sees ja kes väljas see väljas, eks seegi on toonud kaasa probleeme, segadust ja ka rahuolematust.

Täna meie vallavanemat, kes täidab igapäevaselt kriisijuhi ülesandeid ja kannab kogu seda eriolukorra aja asjaajamise koormat.

Tahan esile tõsta ja tänada meie kaupluse kollektiivi. Kauplus on suutnud korraldada kaubaveo selliselt, et liigub ainult kaup ja inimesed üle ei käi, mis annab meile kõigile turvatunde. Kaupluses rakendatud kahe inimese piirang toimib ja soovijatele toimetatakse kaup koju. Imekspandav kui hästi see kõik toimib. Võimalus on tellida sulle vajalikku kaupa, olgu see mingi eriline toidukaup, jook või lausa lilled või seemned jms. Kaupluse kollektiiv tuleb meie inimestele vastu sedavõrd, et arstirohudki toimetatakse saarele ja vajadusel ka koju kätte. Kiitus ja austusavaldus ka Tagmarile, kes eakate eest hoolitseb ning Side Marjele, kes kasvatab muskleid meile kaupu koju tassides. Tänu kõigile neile kes on nn eesliinil ja neile kes saavad oma igapäevast tööd teha ja neile, kes seda teha ei saa, kuid on samuti tublilt eriolukorra reegleid järginud.

Rahvakeeli öeldakse mis ei tapa teeb tugevaks ja eks see kriisiga aeg omamoodi meid liidab ja paneb nutikalt tegutsema. Ikka leidub keegi sõber mandril, kes aitab kui häda käes ja vajaliku kauba praamile paneb. Tänu ka Teile saare ja vormsilaste sõbrad. Üheskoos saame hakkama.

Vormsi Vallavolikogu on algatanud Vormsi üldplaneeringu muutva teemaplaneeringu ja see on vastuvõtmiseks valmis. Jälgige meie kodulehte, sest kui eriolukord mööda saab ja planeering avalikustatakse on tõepoolest see koht, kus kõik kellel on vähegi huvi saaksid ja peaksid oma arvamust avaldama ja oma sõna kaasa ütlemata. Nagu ma juba varem olen märkinud on meie kaunis saar eestimaa ja tegelikult kogu euroopa pärl, sest siin on säilinud päris loodus. Tänu saare kogukonnale on ju meil olemas see mida kaitsta. Tundub väga kummaline, et kõik see on säilinud ja nüüd äkki on seda meie oma loodus vaja nii hirmsasti meie endi eest kaitsta ja kogu aeg looduskaitsealusi juurde teha. Saare meestest enamik kuulub Vormsi jahiseltsi, see on suurim vormsilasi ühendav organisatsioon. Jahiselts ei ole ainult loomade jahtimiseks, vaid seisab hea kogu saare loomariigi säilimise ja tasakaalus hoidmise eest. See tasakaal on see peen joon, mis on nii oluline kuid raske määrata. Planeeringu üheks eesmärgiks on kõike seda kaunist loodust ja loomade liigirikkust säilitada ka meie järglastele, et nemadki saaksid näha saarel liikudes siga või põtra või vaadata oma aknast, kuidas koduaias tulbipeenral kitsed maiustavad. Meie siin Vormsil elame tegelikult nagu looduspargis ja see kuidas kõike seda hoida, see on meie kõigi ühine huvi ja tulevikuküsimus.

Kui suudame saavutada ühiskondliku kokkuleppe ja määrata saarel ära need alad, kus metsloomad saavad vabalt elada ja kus inimtegevus võiks laieneda, siis astume suure sammu edasi ise oma looduse ja liigirikkuse kaitsmisel ning meil on põhjust oma laste ja saare külaliste ees uhkust tunda.

Tasub rõõmu tunda oma pere, sõprade ja lähedastega koosolemisest. Kui see ei ole võimalik, siis helistage oma pereliikmetele, sõpradele. Tundkem rõõmu selle üle mis meil olemas on, küllap ükskord saab ka eriolukord läbi. Võib-olla juba selleks ajaks kui ajaleht postkastidesse jõuab on juba mõndagi muutunud, kes teab ...

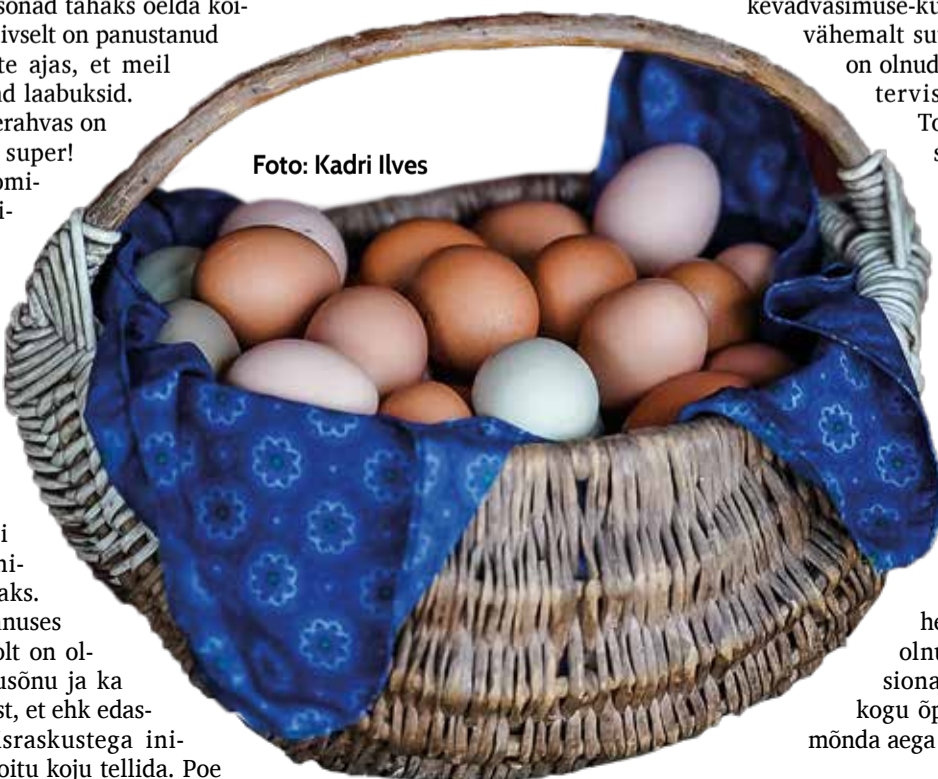


Foto: Kadri Ilves



## Volikogu ja vallavalitsuse tegemistest

Vallavanema ettepanekul kinnitas volikogu vallavalitsuse liikmeteks Harri Rosenbladi ja Kahro Talli, mille tulemusena on vallavalitsuse koosseisu lisaks vallavanemale kuus liiget.

Volikogu võttis vastu Vormsi valla arengukava aastateks 2020–2030 ja 2020. aasta eelarve. Kinnitati Vormsi raamatukogu kasutuseeskiri ja võeti vastu uus Vormsi raamatukogu põhimäärus.

Volikogu otsustas Lääne maakonna arengustrategia tegevuskava muutmise, lisades tegevuskavasse lause: «Vormsi valla lasteaia hoone renoveerimine ja energiatõhususe tõstmine».

Vormsi Vallavalikogu andis nõusoleku Suuremõisa külas Mõisaholmil asuvale Männituka 90701:002:0218 ja Mastimäni 90701:002:0219 katastriüksuste sihtotstarbe muutmiseks detailplaneeringut koostama-

ta ning Hullo külas asuva Kallaku 90701:002:0079 katastriüksuse jagamiseks ja ehitamiseks detailplaneeringut koostamata.

Volikogu ei andnud nõusolekut Norrby külas Põhja katastriüksuse jagamiseks, ehitamiseks ja maa sihtotstarbe muutmiseks ning Söderby külas Kirdehansase katastriüksuse sihtotstarbe muutmiseks ja ehitamiseks detailplaneeringut koostamata. Volikogu saatis eelnõud vallavalitsusse tagasi ja on seisukohal, et sellised otsused peaksid olema kooskõlas volikogu menetluses oleva teemaplaneeringu eesmärkidega. Teemaplaneering on läbinud kooskõlastused ning on vastuvõtmiseks ettevalmistatud. Otsuse saab langetada peale eriolukorra lõppemist.

Vallavalitsus algatas Vormsi valla soojamajanduskava koostamise ja kinnitas 2020. aasta investeeringute kava.

Anti välja projekteerimistingimused: Hullo külas katastriüksusele nr 90701:002:0360 abihoone, Saxby külas katastriüksusele nr 90701:001:0821 suvila ning katastriüksusele nr 90701:001:0820 ja 90701:001:0819 suvila ja abihoonete projekteerimiseks ning Borrby külas katastriüksusele nr 90701:001:0245 abihoone, Suuremõisa katastriüksusele nr 90701:002:0031 abihoone ning Sviby külas katastriüksusele nr 90701:003:0075 abihoone projekteerimiseks.

Väljastati ehituslood: Borrby külas Sõstra kinnistule (katastriüksusele nr 90701:001:0129) elamu, sauna ja abihoone, Hosby külas Larase kinnistule (katastriüksusele nr 90701:003:0702) abihoone ja Förby külas Jakas-Hannase kinnistule (katastriüksusele nr 90701:002:1366) abihoonete ehitamiseks.

Algutati detailplaneering Saxby külas Saxby sadama katastriüksusel nr 90701:001:0424.

Vallavalitsus vaatas üle ja ühtlustas kehtivad tüürimäärad. Alates käeolevast aastast on ahjuküttega korterites tüür 0,95 €/m<sup>2</sup> ja keskküttega korterites 3,45 €/m<sup>2</sup>.

Kohaliku omaalgatuse programmi hindamiskomisjoni liikmeks kinnitati vallavalitsuse liige A. Allik. Kodukant Lääne-maaja juhatuse liikme kandidaadiks esitati vallavanem E. Sarapuu ja maakonna tunnustamisega tegeleva komisjoni liikmeks M. Veisson.

Vallavalitsus eraldas käesoleva aasta esimest projektitoetuste taotlusvoorst mittetulundusühingule Diby Puhkekeskus Vormsi VIII Ratakrossi läbiviimiseks 500 eurot. Projektitoetuste taotlusvoor on avatud neli korda aastas, kehtiv kord on avalikustatud Vormsi valla kodulehel.

Eriolukorra kehtivuse ajal rakendatakse lasteaia ettevaatusabinõusid ning lasteaeda võetakse ainult Vormsi lasteaia nimekirjas olevaid lapsi, kuid alates märtsist kuni eriolukorra lõppemiseni lastevanematelt lasteaia õppemaksu ei võeta.

Vallavalitsus on pidanud läbirääkimisi Vormsil metsamajandusega tegelevate ettevõtete, kutsus üles hoidma saare loodust ja pidama Vormsi metsades raierahu sarnaselt RMK-ga ajavahemikul 15 aprill kuni 15 juuni.

Vallavalitsus müüb Suuremõisa külas asuvat Vensiku kinnistut, lähemat infot saab KV kinnisvaraportaalist.

Juhime tähelepanu, et 14. märtsist kehtivad Vormsil liikumiskiirangud. Vormsil alaliselt elavad inimesed peaksid püsima Vormsil, teised olema oma põhilukohas.

## Muutused kogukonna ja arstipunkti töö- ja elukorralduses

Algus lk 1.

Meie perearsti keskuse töö on olnud nüüd ka korraldatud esmaselt distantsitööna. Tubli Ada vahendab eesliini, vastab kõnedele ja teeb koduviisi.

Minu konsultatsioonid on esmalt käinud telefoni teel. Siis ka sõltuvalt vajadusest lepime kokku protseduuride või ülevaate aja Hullos, tippunni välisel perioodil. Olen ka raskematele haigetele teinud koduviisiidid korras protseduure. Kevadel on ikka peamiseks probleemiks taas füüsilise tegevusega alustamisel vanade liigeshai-guste ägenemine, selles osas saame abi nii ravimitest kui ka raskemal juhul blokaadisüstidest liigestesse. Samas on väga oluline ikkagi, et inimene ise enda keha ja liigeskava treeniks ette pingutusel ja võimalikult pingutavamat ja sundasendis tööülesannet. See on endiselt kõige toimivam viis ennetada liigese vaevuste ägenemist.

Kogu arvutitöö on kolitud kodukontrisse. Retseptide kirjutamine on tihenunud kuna neid enam ei saa (kolme)kordsena välja kirjutada nagu tavaliselt, et vältida kokkuostmist. Samas see tagab ka tihedama kontrolli ravimite vajaduse üle. Praeguseks olen saanud kodunt töötades oluliselt lühemaks karpida ka oma Haapsalu haigla

pitka patsientide ootejärjekorda. Inimestele distantsilt konsulteerimine, mis puudub korduvaid, aga ka värsked selja- ja valu haiged on sobilik ning tihti ka inimesele mugavam. Paneme ette paika esialgse ravi ja ka uuringute plaani. Muidugi see ei asenda silmast silma konsulteerimist, kuid seda sisukam see siis ka saab olema, kui toimub juba ette valmistatuna. Loodan, et selline tööformaat rahuldab ka meie saare inimeste vajadused, mis puudutavad plaanilisi tervise probleeme. Meie tubli kiirabi katab siiani kõik kiired terviseuredega seonduvad probleemid endiselt tublilt ja operatiivselt ning hoiab jätkuvalt eesliini turvalisena.

Suurima tunnustuse ja tänu oma sjutu lõpuks reserveerin meie vallavanemale. Aitäh Sulle Ene! On tänuväärne juhtida rahu ajal. Praegune aeg on aga kõike muud kui seda. Raskes olukorras on kriitika kerge tulema ja konflikte on olnud uue korraga seoses meie saarel omajagu.

Olukorra tõsisemalt võtmine on aga meie kõige huvides, sest alati peab arvestama – ka väikeses kogukonnas – riskikäitumisega ja reeglite eiramisega. Seda on olnud meil saarel, võrreldes mandri ja linnadega õnneks siiski vähe ja see ei ole ületanud kriitilist piiri.

Nagu ma ka oma eelnevas pöördumises rõhutasin, on praegu aeg kokku hoida. Olla mõistev ja üksteist toetav. Positiivset on vaja märgata, häid mõtteid jagada, hädas olijale kaasa tunda. Teise inimese abistamine, kus vähegi vaja ja võimalik on ülioluline. Negatiivsed mõtted ja kriitika tuleks enne korralduslikult läbi mõelda, kui välja öelda. Nagu vana Sokratese tarkusetera soovitat: enne välja ütlemist lase oma mõte läbi kolme sõela: on see õige, on see hea, on sest kasu. Hirm ja halvad emotsioonid on suur stressi ja paljude haigusseisundite algpõhjus. Nende levitamine on sama mõjuga inimeste tervisele, kui käte mitte pesimine ja näkku aevastamine. Ja kogu levik siis, sõltub sellest, kui tugev teine pool on – olgu siis tegemist immuunsuse või närvikavaga.

Meil saarel on raskemate mõtete ja stressirohke olukorra lahendamiseks parimad tingimused – puhtaim loodus pea terve Eesti peale. Mets, Allikas, Meri, ja muidugi tärkav kevadine taimestik ja vähenenud liikluse tõttu nii julgeks muutunud linnud ja loomad. Ja muidugi palju toredaid inimesi. Vormsil on niipalju head ja see saareke on ideaalseim koht elada üle see keeruline aeg võimalikult positiivselt.

## Vormsi interaktiivne kaart



Mis see on? Interaktiivne kaart on arvutikaart, mis koosneb mitmetest kaardikihtidest, mida saab vastavalt teemad valikule sisse või välja lülitada.

Vormsi kaart koosneb kümnest teemakihist: majutus Vormsil, söök ja jook, vaatamisväärsused, transport, kivid ja rändrahnud, asutused ja teenused, ürituste paigad, matkarajad, külad.

Nimetatud kihtide kaupa on võimalus kasutajal ise info kaardile valida või ära võtta, luues seeläbi endale vajaliku infoga Vormsi saare ülevaate ehk et ülearuse, mittevajaliku info saab välja lülitada. Iga koha alla lisatud ka lühikir-

jeldus ja täpsem viide (veebileht, kontaktid jne).

Kaardi leiab Vormsi kodulehelt, tähtsad viited alt (lehe allääres) ning on kasutatav arvutis (telefonis ja tahvli ei toimi 100%).

Kaart on loodud eesmärgiga anda parem ülevaade Vormsi saarest neile, kes seda veel nii hästi ei tunne ja turistidele, kelle korduma kippuvad küsimused peaksid läbi kaardi vastused saama.

Lisaks on igasse bussipeatusesse lisatud QR kood, läbi mille saab küla kohta (ajaloolist) infot.

Kaardi on loonud Liina Jutt. Parendusettepanekud ja ideed võib julgelt saata: liina.jutt@gmail.com

## Ideekonkurss munitsipaalmaa kasutamiseks

Vormsi Vallavalitsus kuulutab välja ideekonkursi avalikule maale parima kasutuse leidmiseks.

Maa andmed: Sviby küla, Rannatipu katastriüksus 90701:001:0528, sihtotstarbe üldkasutatav maa, suurus 11,53 ha, maa on peaaegu kogu ulatuses ehituskeeluvööndis.

Maatükil on ka looduskaitsepiiranguid.

### Eeltingimused:

Maa peab jääma avalikuks kasutuseks ja vaba juurdepääsuga.

Kadastiku mõistlik harvendamine.

Hooneid sinna ei kavandata.

Poolsaare tippu (Huitn) viiv tee peab jääma võimalikuks pääsuks



jääteele juhul, kui sadama juures olev jäätee ots ei ole kasutatav.

Maatükil võiks olla erinevaid sportimise ja vabaaja veetmise võimalusi (kettagolf, viburada vms).

Ideed esitada Vormsi vallavalitsusele 1. VI 2020, võimalusel koos eskiisi või lihtsama joonisega.

## Vikkelsoki kursus käsitööseltis

MARJU TAMM,

Vormsi Käsitöö Seltsi juhatuse liige

Vormsi Käsitöö Seltsi üks eesmärk on seltsielu arendamine ning kooskõlamine, kursuste ja õpitubade korraldamine. Vormsi Käsitöö Selts koondab enamikku Vormsi ja Vormsiga seotud käsitööhuvilisi inimesi. Tutvustatakse Vormsis ajalooliselt tehtud käsitööd ja pärimust, osavad ollakse ka tänapäevastes võtetes.

Sel sügisel ja talvel otsustati läbi viia kaks toredat kursust: Haapsalu salli kudumine ning Vormsi rahvarõivaste juurde kuuluvate vikkelsokide kudumise kursus. Vormsis kandis naised rahvarõivaste juurde valgeid pikema säärega sokke, mille ülemine osa oli vikeldatud. Punased säärised, tore valge siksakiline vikkelsoki ümber pahkluu mähitatud mustad pastlapaelad tekitasid rõõmsa värvikombinatsiooni.

Legendi kohaselt on Haapsalu salli kudumise traditsioon alguse saanud just Rannarootsi aladelt Haapsallu kolunud naistelt. Selle legendi kohta saab pikemalt lugeda näites Eesti Päevalehest (24. august 2002).

Mõistagi oli kursuste korraldamise eesmärk omandada uusi töövõtteid ja oskusi ning saada rohkem teada meie pärandkultuurist, kuid sama oluline eesmärk oli ka kooskõlamine ja seltsitegevuse edendamine.

Kuna Haapsalu salli kudumise kursuse jaoks rahastust ei jätkunud, siis otsustati läbi viia vaid vikkelsokide kudumise praktiline kursus. Selle käigus õppisime erinevaid vikkelsokide kudumise mustreid ja töövõtteid, seda just lähtuvalt kohalikust eripärrast, valisime välja sobivad materjalid ning omandasime kooskudumise käigus praktilised töövõtted.

Kursus toimus neljal laupäeval septembrist detsembrini. Iga kord

tegime koos tööd umbes neli tundi. Aasta lõpuks sai mõni kursusel osaleja suisa mitu paari erinevate mustritega sokke valmis.

Sokikudumist juhendas Ene Rand, kursusel osales üheksa huvilist.

Niimoodi koos käsitööd tehes tekkis osalejatel tore mõte teinekordki kokku tulla, käsitööd teha ja mõtteid-kogemusi vahetada, isegi kui parasjagu mingit kursust ei toimu. Esimene kohtumine lepitigi 11. jaanuari peale kokku ning nii käidi kord või paar kuus käsitööd tegemas, kuni eriolukord omad korrektuurid tegi. Kui olukord muutub taas normaalseks, siis kindlasti jätkame seda toredat kommet. Anname sellest jooksvalt teada oma blogis aadressil bindbongen.blogspot.com ning kõik huvilised on alati teretulnud.

Rahalise toetamise eest sokikursuse läbiviimisel täname Vormsi valda!

## MEIE INIMENE

## Optimism ja meelekindlus saadavad Lembitut tänaseni!

MALLE HOKKONEN

Ajal, mil Lembituga kohtun, on temal seltsiks õrna olemisega heledapäine neiu, lapselaps Liisa. Liisa ütleb, et meeldib suvel maal vanaisa juures, sest tema tegevused kulgevad sõltumatus rütmis, ise suunab ja liigub omas vajalikus rütmis nii ei teki miskitki tõrget. Väiksenä tundunud talle vanaisa Lembit kurgana, ei lubanud õunugi puuotsast võtta! Nüüd aga kuulab Liisa tähelepanelikult vanaisa meenutusi.

Rahumeelne ja otsiva loomuga Lembit sündis Nõval, Rannaküla poisina. Meri ja rand meelitas teda juba poisikesepõlves: joostes karjas ümises Lembit kuuldud mereviise, päeva lõpetas sõbralik naeratus merele, mere ääres.

Lisaks armsatele emale-isale, oli

Lembitul kodus kindlustundeks ja vankumatuteks kaaslasteks seitse öde-venda, Lembit neist noorim, eelviimasena sündinud.

Karjasetöö oli lastel igapäevane: vaieldamatult lõbus ning pideva elevusega ülesanne – sõbrad koos, ühiselt pulbitsev ja eesmärgistatud jooksu- ja mänguhimu sai rahuldatus agaralt omasuguste laste toimetamisi tehes. Viskasid ju loomadki omi vimkasid ja iseloomu välja, kappasid sinna-tänna, vahel peatusid «niitmiseks» mõnel juurvilja- või viljapõllul. Seejärel pidid karjapoised oma juhtpositsiooni näitama ning lippama ümberringi ja takkajärgi, et loomad õigele karjamaale suunata.

Kodus omandas Lembit pannkooke küpsetades kokakunsti – ülesanne talle meeldis ning pakkus hämmastavat rahulolu.

Hobune oli majapidamises tööloomaks ning Lembitu koolitee läks jalgsi: iga päev 5 km kooli ja sama maa tagasi. Õppeainetest meeldis ajalugu. Matemaatika omandamine nõudis rohkem pühendumust ning õpitu õnnestus meelde jätta kogu eluks. Nutikust Lembitul jagub.

Koolist koju jõudnuna ootas Lembitu loomade eest hoolitsemine, aiatööd ja söögivalmistamine. Sõpradega õhtune õhin vallatustest ja mängudest pungil sai samuti korraldatud, ilma väsimuse märki näitamata.

1950. aastal asus Lembit elama Haapsallu – isale pakuti kaluritööd Haapsalus. Isaga koos õppis Lembit kala püüdma, kalavörke rakendama, parandama. Ema hoidis kodust majapidamist korras, millest Lembitule sai selgeks puhtuse ja korralikkuse oskus. Suurepäraselt ja väärikalt hoitud siiani!

Ühine kodu loodi Noarootsist pärit noorukese Lainega 1959. aastal, kui ustav «jah» öeldi laulatusel Noarootsi kirikus, koos tähistati Vormsil hõbepulmapäeva 1984. aastal. Lembit meenutas suurepäraselt veetud abieluvankrit Lainega – usalduses ja koostöös, karidest märkamatu mööda purjetades, rõõmus ja rahus. Teades, et kildudest pole võimalik ühtehoidmist kokku kleepida. Nad lihtsalt sobisid ülimalt.

Vaid mõned kuud enne kuldpulmapäeva lahkus abikaasa Laine taevastele teedele.

Lembit töötas Eesti Elektris montöörina, Vormsi sovhoosis lukksepana, aastast 1976 Haapsalu Telefonijaama Vormsi sidejaoskonnas



Lembit oma isa ja vendadega kalasaagilt jõudnud. Foto: erakogu

töölise. Sel töö puhastas Lembit liinialuseid võsast, remontis telefonijaamas, töö oli mitmekesine, erinev iga päev.

Kaksikud tütre Meeli ja Leili ning poeg Meelis õppisid Vormsi koolis, saanud siit omad elukarastused tänapäeva põorete rohkesse ellu, sõlminud rahu minevikuga ning olevikus ei ummista neid kusagiltki negatiivsed mõtted.

Pensionipäevad lähuvad Lembitul ristsõnu lahendades, kevad-suvel rahmeldab aiatöid tehes ja kanakeste pidamine/hoidmine, samuti ka mõnd masinat/mehhanismi parandades, isalt õpitud puutööd tehes.

Lembit naudib laste, lastelaste ja lastelastele seltsi: järeltulevat põlve (hoopiski eesminevat põlvkonda) jagub: kurepere on tema nooremaid julgelt külastanud: kümme lapselast ja paar lapselapselast.

Tütar Leili ütleb, et isalt on omandanud üldsegi mitte liivalosside ehitamise kunsti vaid hoopiski elektritööde teadmisi, emalt sõbralikku sooja naeratust innustava sõnaga, käsitööd.

**Kuis kaksikutel erinevusi märkasid?**

Esmalt, titena, olid nad tõesti kahe veetilga sarnased, hiljem näitas Meeli (vanem) ägedamat iseloomu, Leili aga mõtlikum ja rahulikum.

**Mida noortele ütled?**

Tööd tuleb austada ja korralikult õigeks ajaks töö valmis teha – töö ja korralikkus viib ülespoole, nii tuleb armastus ja rahu. Inimestele ei sobi lohakas välimus.

Saatku Lembitut kevadine päikesevalgus ning tervis püsigu korras, mõte ergas ja enesetunne hea.



Lembit Norrbis 2019. aastal. Foto: Malle Hokkonen

## Uuskasutuskeskus tuleb Vormsile

DIANA PAAKSPUU,  
Uuskasutuskeskuse tegevjuht  
VALVI SARAPUU,  
kinnisvaraspetsialist

Vormsi elanikud on omavahe- listes vestlustes tihti arutanud, et nii kahju on uusi või vähe- kasutatud riideid, jalanõusid jms visata olmeprügisse, aga kusagile mujale neid anda ei ole. Erinevad inimesed on katsetanud erinevaid variante, aga lihtsat lahendust ei ole seni leitud.

Võtsime ühendust MTÜ Uuskasutuskeskusega ja saime esialgsele kokkuleppele, et nemad tulevad vähemalt kaks korda aastas, esialgsel plaani kohaselt aprillis ja septembris, oma transpordiga Vormsile ja korjavad annetused kokku. Esimest korda sel aastal tuleksid nad septembris.

MTÜ Uuskasutuskeskus on 2004 aastal Heateo Sihtasutuse, Eestimaa Looduse Fondi, SA Caritas ja kahe eraisiku poolt ellu kutsutud isemajandav sotsiaalne ettevõtte, mille eesmärgiks on saata kasutatud asjad ringlusesse ning muuta uskasutamine lihtsasti kättesaadavaks ja igapäevaseks kõikidele Eesti inimestele. Tegevusmudel on üles ehitatud Eesti inimestelt annetuste kogumisele ning seejärel asjade uuele ringile suunamisele läbi Uuskasutuskeskuse 15 kaupluse üle Eesti. Asjade müügist saadud tuluga kaetakse oma kaupluste ülalpidamiskulud ning panustatakse edasisse laienemisse üle Eesti, et pakkuda järjest rohkematele inimestele võimalust panustada keskkonnasäästlikku eluviisi. Osa annetatud kaubast läheb otse abi-

vajajatele. Lisaks aidatakse materjaliga käsitöölisi ning Eesti teatri- ja filmitegijaid, hoides niimoodi ära erinevate uute rekvisiitide ühekordse soetamise ja tarbimise.

Uuskasutuskeskuse kauplustest tarvilikku soetades ja omale mitetarvilikku neile annetades, aitad kaasa taaskasutamise edendamisele ning prügi vähendamisele Eestis. Eelmisel aastal annetas ligi 130 000 inimest oma asjad Uuskasutuskeskusele.

MTÜ Uuskasutuskeskuse tegev- mistest saad lugeda: <https://uuskasutus.ee/>. Aprillis avas Uuskasutuskeskus ka oma e-poe, mida saab uudistada aadressilt [pood.uuskasutus.ee](https://pood.uuskasutus.ee/).

Vastu võetakse vaid puhtaid ja terveid asju: riided, jalanõud, väiksemad kodumasinad, mööbel, raamatud, kotid, nõud.

On ka esemeid, mis annetamiseks ja uuesti kasutamiseks ei sobi. Kasutatud patareid, vanad kinesiokoptelerid, vanad värvid, ehitusjätmed, metalliromu, plastid, paber, papp, rehvid, katkised elektri- ja elektroonikaseadmed, pakendid ja lehtklaas on asjad, mis peaksid tingimata leidma tee keskkonnajäätmete või prügilasse.

Nüüd kevadisel kodu suurpuhastusel korja kokku kõik korras ja puhtad asjad, mida sa ei vaja ja pane kohe kasti või kotti, et sügisel on lihtsam kohe mittevajalik ära anda. Sinna saad lisada järjest suve jooksul kõik sellise mida sa ei vaja.

Täpsed kuupäevad ja asjaolud teavitame enne Uuskasutuskeskuse auto saabumist kodulehel ja teade- tahvlitel.

## Korona varjus

AIN OJASOO

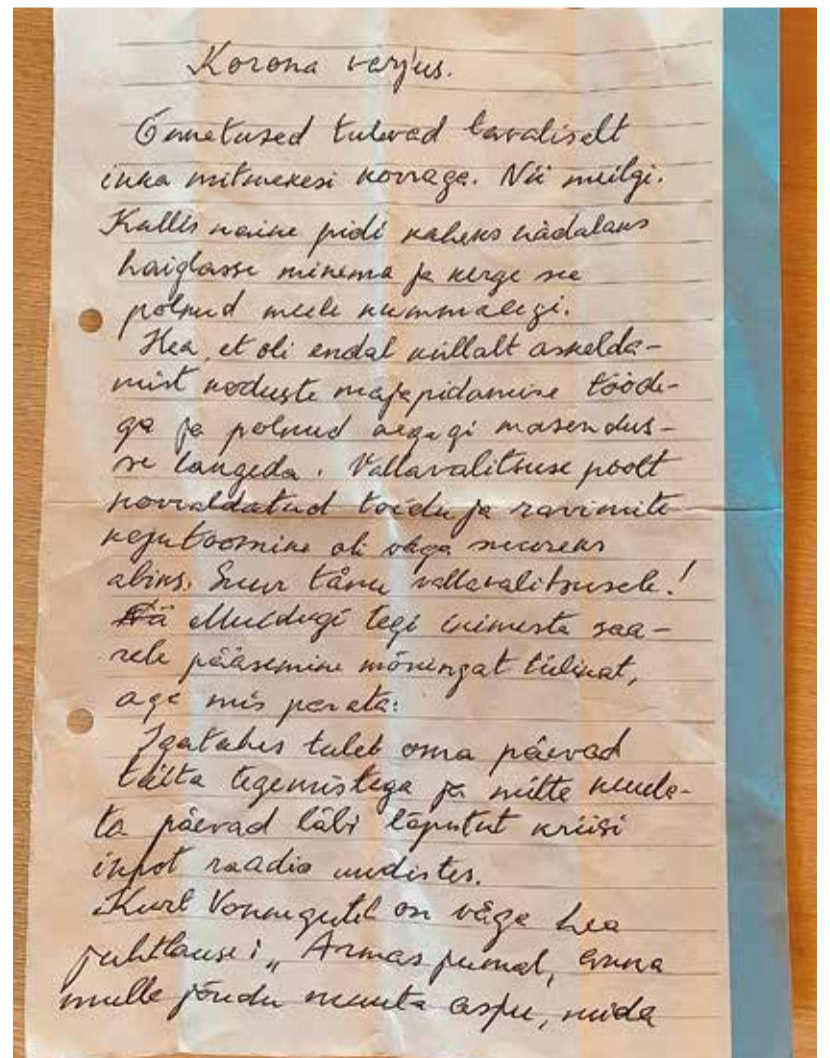
Õnnetused tulevad tavaliselt ikka mitmekesi korraga. Nii meilgi. Kallis naine pidi kaheks nädalaks haiglasse minema ja kerge see polnud meile kummalegi. Hea, et oli endal küllalt askeldamist koduste majapidamise töödega ja polnud aegagi masendusse langeda. Vallavalitsuse poolt korraldatud toidu ja ravimite koju toomine oli väga suureks abiks. Suur tänu Vallavalitsusele!

Muidugi tegi inimeste saarele pääsemine mõningat tülinat, aga mis parata.

Igatahes tuleb oma päevad täita tegevustega ja mitte kuulata päevad läbi lõputut kriisi infot raadio uudistes.

Kurt Vonnegut on väga hea juhtlause: «Armas jumal, anna mulle jõudu muuta asju, mida ma muuta suudan ja leppida asjadega, mida ma muuta ei suuda ja nende vahel selget vahet teha!»

Ja veel, tegemata tööd kurnavad küllap rohkem, kui töö tegemine.



## Ühestantsimine toimus üle Eesti

EIDI LEHT,  
Vormsi vallasekretär

Õtseülekanne tuli ekraani vahendusel ERM-st – paremad Eesti tantsulood viimase saja aasta jooksul. Vormsi ühestantsimist korraldas Vormsi rahvatantsurühm. Kaasa võis võtta oma jooki ja

näksimist ning enne tantsimist sai kirurg Kahro Tallilt loeng-vestlus- õhtul teada, kuidas oma selga paremini hoida.

«Ühestantsimine on ettevõtmine, mis mõneti meenutab suvist ühes- laulmist 2018. aastal: kutsume inimesi üle Eesti 100 minuti jooksul olema koos ja kaasas parimate eesti

tantsulugudega viimasest 100-st aastast. ERR-i vahendusel jõuabki telepilt sellelt põhiliselt ERM-is, aga telesildade vahendusel kindlasti ka mitmes teises Eestimaa paigas toimuvalt ühestantsuõhtult kõikidesse kodudesse ning seltsi-, küla- ja kultuurimajadesse,» tutvustasid üritust üle-Eestilised korraldajad.

## Vormsi talharpajad said aastapreemia

TATJANA SÄÄS,  
Kultuuri- ja noorsootöö spetsialist

Vormsi Talharpa Duo pälvis Läänemaa kultuurkapitali aastapreemia eestirootsi kultuurielu hoidmise, edasikandmise ja edendamise eest.

Marju Tamm ja Yngve Rosenblad tegutsevad Vormsi talharpa duona, tutvustades aktiivselt Vormsi pärimust hiiu kannelde ehk talharpade abil ja näol.

Hiiu kandle kontsertloenguid annavad nad nii kohalikus kogukonnas kui ka väljaspool. Uurinud hiiu kandle lugusid, mängivad nad need lood elavaks ja räägivad juurde rahvariietest ja Vormsi vanadest kom-

metest vägagi kelmikal ja värvikal moel.

Tutvustavad aktiivselt Vormsi hiiu kandle ja rahvarõivapärimust ning legende ja lugusid nii koolilastele kui ka esindavad Vormsit kui ka vormsirootsi pärimust nii mujal Eestis ning ka välismaal. Yngve ja Marju on veetnud tunde Eesti, Soome ja Rootsi muuseumites, uurides Vormsi pärimust ja tuues need tänapäeva inimeste ette, rääkinud ja mänginud elavaks.

Esinemistel kannavad nad alati uhkelt Vormsi rahvariideid ja tutvustavad neidki. Samuti tegelevad mõlemad kauni häälega naised Vormsi käsitööga ja selle uurimisega. Marju Tamm on aktiivne vaba-

tahtlik nii Vormsi Käsitöö Seltsi kui ka Vormsi Talumuuseumi tegemiste juures.

Yngve ja Marju tänukõnest: «Sügav lugupidamine vormsilaste esivanematele, kes asusid 800 aasta eest Ölandilt Eestimaa randade poole teele, tuues uuele kodusaarele ühes talharpa (hiiukandle) mängu ja leigid-laulud. Seetõttu on meil imepõnev muusikatradsioon, mida uurida ja hoida. Täname südamest!»

**V**i är glada och tacksamma, att vi kan bära vidare Ormsö ursprungli musikkultur med talharpa. Vi blev märkta av Läänemaa Kultuurkapital och fick årspris som estlanssvensk kulturbärare.



Talharpad Marju Tamm ja Yngve Rosenblad said aastapreemia. Foto: Anders Streng

## Vormsi noortetuba sai 1-aastaseks

TATJANA SÄÄS,  
kultuuri- ja noorsootöö spetsialist

11. märtsil, vahetult enne eriolu- korra väljakuulutamist, jõudisime õnneks tähistada veel Vormsi noortetuba esimest sünnipäeva. Usun, et nii Vormsi lapsevanemad kui ka noored on väga tänulikud Eesti Noorsootöö Keskusele eesotsas kohalike koostöögruppide III vooru Läänemaa projektide eestvedaja Kuldar Adeliga, Eesti Haridus- ja Teadusministeeriumile ja Euroopa Sotsiaalfondile.

Tänu eelmise aasta toetusele sai noortetuba komplekteeritud, tehtud mitmeid tegevusi ja noored said koha, kus muu seas ka oma sünni-



Vormsi noored tähistamas sünnipäeva. Foto: Tatjana Sääs

päevi sisukamalt pidada. Varustust sai juurde ka matkaring, mängida ja välja laenutada saab mängu ning kui kriis mööda saab, saame endale varsti ka väikese paari elemendiga seiklusraja Hullo kiigeplatsi serva metsa.

Noortetuba kui avatud noorsootöö pidepunkti põhisisuks on noorte vaba tegevus ja omaalgatus, seetõt-

tu alustasime noortetuba sünnipäeva juba eelmisel päeval, arutledes, mida noortetuba raames võiks edaspidi teha, valmistades ise ette saali, mängud ning meisterdades magusa tordi.

Järgmisel päeval juba sai ise oma ettevalmistuste vilju maitsta – lõbusalt mängida, õnnitlusi joonistada ja torti süüa.

## Vormsi lapsed mängisid Rootsi parlamendi spiikrile

AGE KÕIVEER,  
hiiu kandle juhendaja

Selle aasta algul, 18. jaanuaril, stoimus Haapsalu Rannarootsi muuseumis Pärimusmuusika kohvik, kuhu oli muuseumi poolt esinema kutsutud Liisa Koemets, kes õpetab ühtlasi Vormsil kooli- ja lasteaialastele talharpat. Liisa kutus omakorda enda kõrvale esinema ka oma õpilasi Vormsilt (Liise Varblane, Marilyn Juhkam ja Katarina Kõiveer) ja teise talharpa juhendaja Age Kõiveeri. Koos esitati peamiselt Vormsilt pärit lugusid ja lauldi kohalikus rootsi keeles.

14. veebruaril külastas Eestit ja Läänemaad Rootsi parlamendi spiiker Andreas Norlén. Visiidi jooksul külastas delegatsioon rootsi keele ja kultuuriga seotud paiku. Vormsi talharpa mängijad kutsuti selleks päevaks taas Haapsallu Rannarootsi muuseumisse, et esineda eestirootsi laulude ja pillilugudega Rootsi külalistele. Pärast esinemist rõhutas Norlén oma tänukõnes, et neil on suur rõõm näha, et rootsi keele ja kultuuri kandjaid Eestis jätkub ja eriti rõõm on näha seda nii noorte inimeste seas. Seejärel tutvusid Rootsi parlamendi esindajad muuseumiga ja lõpetuseks toimus külalistega ühispidistamine. Lahkudes spii-

ker tänas veel kord isiklikult igat talharpa mängijat surudes neist igahel kätt.

Samal päeval suundusid Vormsi kooli talharpamängijad koos juhendaja Age Kõiveeriga edasi Viljandi 7. Hiiu kandle talvepäevadele, mis toimusid Pärimusmuusika aidas. Viiel Vormsi tüdrukul oli õhtuse tantsumaja üritusel võimalik koos oma juhendajate Liisa Koemetsa ja Age Kõiveeriga saata tantsijaid seni õpitud tantsulugudega. Pärast esinemist võtsid järje üle teised talharpa mängijad, ülejäänud kohalviibijast said samal ajal meelde tuletada või õppida Ülo Saaremõtsa juhendamisel Eesti rahvatantse, millest ka saare tüdrukud aktiivselt osa võtsid.

Järgmisel päeval algas ametlikult talvelaagri esimene päev, mis algas suure enesetutvustuseühisringis. Seejärel jagati mängijad olenemata vanusest pillimänguuskuste järgi nelja gruppi. Õpe toimus kogu laupäevase päeva jooksul väikeste vaheaegadega. Õpiti Vormsi, Ruhnu, Pakri, ka mandri-Eesti rahvaviise ja mitmeid lugusid väljaspoolt Eestit. Pühapäeval toimunud kontserdil said grupid laagri jooksul õpitud lood kõigile kuulajatele ette kanda.

## Eesti Vabariigi 102. aastapäeva sündmused Vormsil

TATJANA SÄÄS,  
kultuuri- ja noorsootöö spetsialist

Selleaastasel vabariigi sünnipäeval oli ilm ilma lumeta, kuid päike pidulikult väljas.

Südapäeval saadi traditsioonina kokku mälestussamba juures. Sõna võtsid vallavanem Ene Sarapuu, kirikuõpetaja Ants Rajando ja vanemleitnant ning endine piirivalveametnik Jaan Arula.

Kooli muusikaõpetaja Malle Hokkoni eestvõttel lauldi hümnid ja lapsed laulsid lisaks Eesti lipule pühendatud laulu. Langenute mälestuseks süüdati küünlaid.

Rahvamaja seintel ootasid külalisi Malle Hokkoni pildistatud järjekordsed vormsilaste fotod, mille seeria sai alguse 2017. aastal.

Valla volikogu esimees Ivo Sarapuu pidas avakõne ning tema tütar Rachel Sarapuu esitas oma koolis kõnede konkursil võidu saanud isamaalise kõne.

Vallavanem Ene Sarapuu jagas välja valla tunnuskirjad ja lillekimbud.

Algor Streng – Vormsi käsitöö traditsioonide hoidmise, paadiehituse ja sepatöö eest;

Liina Jutt – lastele öömatka ja



Vormsi rahvatantsijad. Foto: Tatjana Sääs

Uunikumiklubi orienteerumise ürituse korraldamise eest Vormsil;

Karl Kermes – lastele jalgpallilaagrite korraldamise eest;

Elle Palmu – lastele matkarangi ja mõtterallide korraldamise eest;

Ada Ojasaar – on alati vormsilaste jaoks olemas;

Arvo Allik – abivalmis ja tähelepanelik kaaslane;

Roosiõie ja tänu osaliseks said teisedki, kes 2019. aasta jooksul tublidust üles olid näidanud ja kuskil mujal tunnustuse saanud.

Oma, samuti ühe võidukõnedest

konkursil, esitas ka Martin Purre ja juba täitsidki oma naeratuste ja rütmidega pea poolt rahvamaja põrandat Vormsi rahvatantsijad Eidi Lehti juhendamisel. Puhkepauside ajal rõõmustasid kuulajaid-vaatajaid muusikaõpetaja Malle Hokkoni koolivaheajal siiski välja-meelitatud lapsed oma laulude ja pillilugudega.

Traditsiooniliselt kulmineerus pidu ühise tordisöömisega ning muljete vahetamisega. Eriliselt ilusa ja maitsva lillederohke tordi oli seekord valmistanud Marju Kaev.



Vormsi lapsed koos Rootsi parlamendi spiikriga. Foto: Arvo Tarmula